

Lærerveileder

**Det har aldri vært
lettere å ytre seg,
men...**

*Et skoleopplegg om ytringsfrihet
av unge for unge*

Det har aldri vært lettere å ytre seg, men...

Denne veilederen er til deg som skal undervise om temaet ytringsfrihet ved bruk av Norsk PENs undervisningsopplegg, primært laget for elever på videregående skoler.

Undervisningsopplegget «Det har aldri vært lettere å ytre seg, men...» er basert på rapporten til Ungdommens ytringsfrihetsråd, og er dermed laget av og for unge. Den inneholder en film-introduksjon, en powerpoint, et elevhefte og denne lærerveilederen, og er tiltenkt en dobbelttime i fagene norsk, samfunnsfag eller religion og etikk, men kan også brukes tverrfaglig.

Snakk om ytringsfrihet i klasserommet!

Dagens debattklima oppleves av mange ungdom og unge voksne som polariserende og avskrekkende, og det åpner ikke alltid for å se ulike opplevelser og ytringer fra et annet perspektiv. Spesielt når det skjer i det digitale rom. Elever omgås daglig en gruppe mennesker de ikke har valgt selv, som representerer et uenighetsfellesskap og en bredde i samfunnet de muligens ikke vil møte senere i livet, og som, på tvers av bakgrunn, likevel deler felles opplevelser knyttet til det å være ung.

Klasserommet skal være en arena der elever, i trygge omgivelser, skal lære om ytringsfrihet i praksis, og trene på å bruke stemmen sin. Det skal oppleves som et trygt rom for uenighetsfellesskap. Vi ønsker å legge til rette for bruken av dialog og debatt som to av flere metoder for å lære pensum, og på den måten fjerne terskelen for å ytre seg i plenum. Lærerens rolle og kompetanse er viktig for å tilrettelegge for dialog og debatt mellom elevene der ulike synspunkter kommer frem, og å ivareta ytringsfriheten i skolen. For en lærer, og andre, kan det i noen tilfeller oppleves som enklere å gå videre fra en betent diskusjon, enn å åpne for at ulike stemmer kommer til orde. I slike tilfeller er det viktig at lærere har de

nødvendige verktøyene og er komfortable med å håndtere tematikk som kan oppleves som vanskelig og ubehagelig. Det er også viktig at elevene har fått en innføring av hvordan man kan imøtekomme vanskelige temaer.

Det er en viktig verdi at skolen skal lære elever å ta selvstendige standpunkt, diskutere, føre dialoger, reflektere kritisk og sette seg inn i andres ståsted. Verdien av å lytte, selv til sine meningsmotstandere, er grunnleggende for en sunn debatt, som kan føre til progressiv endring. Vi ser ofte at elever lærer hva ytringsfrihet betyr i teorien, men at man ikke nødvendigvis er like klar over hva det betyr i praksis eller hvordan de benytter seg av ytringsfriheten sin - til tross for at unge gjør dette daglig.

Målsetningen for dette undervisningsopplegget er å legge grunnlaget for og øke forståelsen av dialog og debatt, og trene på ytringsfrihet i praksis. Vi håper at det vil føre til at flere unge engasjeres til å bruke stemmen sin, og tar del i samfunnsdebatten.

Om du som lærer har noen spørsmål eller tilbakemeldinger vedrørende undervisningsopplegget, ta gjerne kontakt med Norsk PEN:

E-post: pen@norskpen.no

Tlf: +47 930 02 262

Vi håper at skoleopplegget både er nyttig og lærerikt!

Hvem er vi?

Norsk PEN er en ideell og uavhengig organisasjon som jobber for ytringsfrihet. Vårt mål er at alle skal ha rett til å ytre seg fritt. Norsk PEN arbeider med å fremme ytringsfrihet i Norge og internasjonalt. Vår oppgave er å vokte, reagere og aksjonere der ytringsfriheten kommer under direkte eller indirekte press – på kort og lang sikt.

For mer informasjon, besøk vår hjemmeside www.norskpen.no.

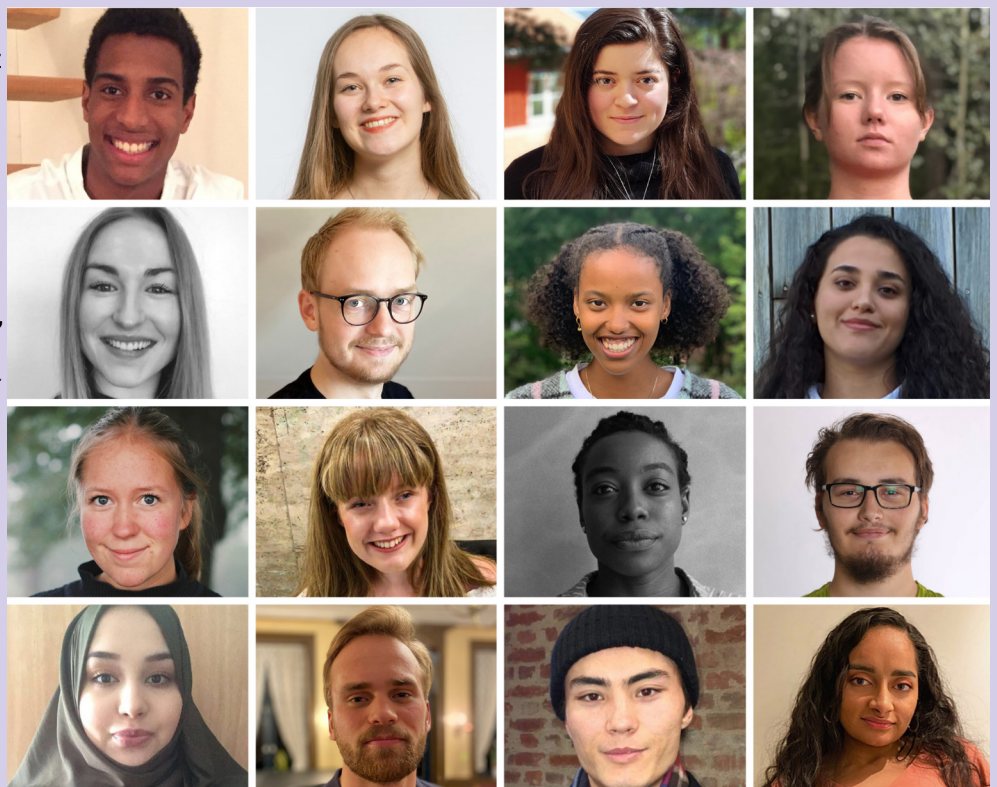
Ungdommens ytringsfrihetsråd

En sentral del av Norsk PENs arbeid er å engasjere ungdom og unge voksne til å ta del i samfunnsdebatten. Våren 2020 etablerte Norsk PEN Ungdommens ytringsfrihetsråd, sammen med Fritt Ord. Målet var å øke kunnskapen om ytringsfrihet blant unge, engasjere ungdom og unge voksne til å delta i den offentlige debatten, og styrke deres forståelse av ytringsfrihet i teori og praksis.

Ungdommens ytringsfrihetsråd, bestående av 16 personer i alderen 16 til 26 år, drøftet i 2020/2021 trender og utfordringer som møter ungdom og unge voksne i dagens ytringsklima. Basert på egne erfaringer, innspill fra andre ungdommer, fagfolk, artikler og forskning, har Ungdommens ytringsfrihetsråd skissert de viktigste trendene og utfordringene knyttet til unges mulighet til å ytre seg. Rådet har presentert tiltak som kan gjøre det enklere for ungdom og unge voksne å bruke stemmen sin og engasjere seg i det offentlige ordskiftet. Disse tiltakene ble presentert i rapporten «Hvordan står det til med ytringsfriheten til ungdom og unge voksne i Norge?». Dette undervisningsopplegget er laget av og for unge, og tar utgangspunkt i diskusjonene til rådet og funnene deres.

For mer informasjon om arbeidet til Ungdommens ytringsfrihetsråd, besøk www.norskpen.no/nyheter/dette-er-ungdommens-ytringsfrihetsrad/.

Ungdommens ytringsfrihetsråd: Rådet har blitt ledet av Nancy Herz (f. 1996). Rådets medlemmer er Anna Malkenes (f. 2004), Samara Isak (f. 2002), Agnes Nordvik (f. 2002), Katrine Opheim (f. 1999), Oliver Stavik (f. 1999), Sara El-Hassan (f. 1999), Marianne Knudsen (f. 1999), Bibi Fatima Musavi (f. 1998), Haydarali Nawrozi (f. 1998), Henrik Stokken (f. 1996), Nikita Amber Abbas (f. 2001), Steve Contreras (f. 1995), John-Egil Svinsås Johansen Magga (f. 1995), Eliana Hercz (f. 1995), Sheila Feruzi Kasim (f. 1994).



Om undervisningsopplegget

Hva inneholder undervisningsopplegget og lærerveilederen?

Dette undervisningsopplegget består av:

- Lærerveileder
- Introduksjonsfilm
- Elevhefte
- Powerpoint-presentasjon
- Oversikt over andre aktiviteter, ressurser og informasjon for veien videre

I tillegg finner du rapporten til Ungdommens ytringsfrihetsråd vedlagt for bruk etter eget ønske.

Undervisningsopplegget og lærerveilederen er delt inn i fire deler:

- Del 1 er en introduksjonsfilm med en innføring i tematikken ytringsfrihet og ytringsansvar.
- Del 2 er en oppvarmingsøvelse som skal bidra til refleksjon og samtaler hos elevene.
- Del 3 består av oppgaver til elevene, og er direkte knyttet elevenes oppgavehefte, som kan printes og deles ut.
- Del 4 inneholder tips og forslag til hvordan du som lærer kan fortsette arbeidet med ytringsfrihet i klasserommet.

Vedlagt er en powerpoint som skal brukes sammen med lærerveilederen og elevheftet, som dekker del 1-3.

Hvordan er undervisningsopplegget tilknyttet læreplanen?

Dette undervisningsopplegget møter flere av de overordnede og fagspesifikke læreplanmålene. I overordnet del av læreplanen for videregående skoler skriver Utdanningsdirektoratet (UDIR) at «demokrati og medborgerskap som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og gjøre dem i stand til å delta i

demokratiske prosesser. Elever skal øve opp evnen til å tenke kritisk, lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet». Det understrekes at skolen skal gi elevene mulighet til å medvirke og til å lære hva demokrati betyr i praksis. Det vises også til at når elevenes stemmer blir hørt i skolen, opplever de hvordan de selv kan ta egne, bevisste valg, og at dette både har en verdi her og nå, og for deres rolle som ansvarlige samfunnsborgere. Når det gjelder kritisk tenking og etisk bevissthet så skal skolen bidra til at elevene blir nysgjerrige og stiller spørsmål, utvikler vitenskapelig og kritisk tenking og handler med etisk bevissthet.

Tilknytning til læreplanen (UDIR):

- Norsk: Lytte til andre, bygge opp saklig argumentasjon og bruke retoriske appellformer i diskusjon.
- Samfunnsfag: Drøfte og reflektere i fellesskap og vise respekt for meningsmangfold.
- Religion og etikk: Elevene skal kunne reflektere over hvordan vi lever sammen med ulike verdier, holdninger og livssyn. Faget skal bidra med å utdype elevenes demokratiforståelse ved å gi dem kunnskap om religion og livssyn i et majoritets-, minoritets- og urfolksperspektiv.

Hva må du som lærer tenke på før du starter denne timen?

Målet med dette undervisningsopplegget er at elevene skal få en grunnleggende forståelse av ytringsfrihet i teori og praksis. Det kan fort medføre betente/høylytte/følelsesladete samtaler, og man må ha forståelse og respekt for det. Derfor er det viktig å tilnærme seg samtalen på en ikke-dømmende, åpen og trygg måte. Det burde også elevene. Derfor oppfordrer vi deg som lærer til å si noen ord om forventningene du har til elevene i de neste to skoletimene.

Her er noen tips som du kan dele med elevene før dere starter:

- **Lytt og prøv å forstå:** En samtale rundt ytringsfrihet er vanskelig, og det er mange og polariserte meninger. Like viktig som å ta standpunkt og dele egne meninger, er at dere lytter til andre elever og prøver å forstå deres side av saken. Om man prøver å forstå den andre personen, vil samtalen ofte bli mindre betent, og ikke minst, du vil kunne utforme motargumenter basert på hva personen virkelig mener, ikke bare hva du tror/antar/føler personen mener.
- **Greit å være uenig, men vær saklig:** Om noen sier noe du føler deg truffet eller såret av, eller er sterkt uenig i, er det viktig at det anerkjennes og utdypes, men også at det respekteres. Målet er ikke at vi skal være enige i alt, men at vi skal kunne snakke om det på en saklig, åpen og imøtekommende måte. Det er vanskelig, men veldig viktig. Dette krever at hver og enkelt av dere tenker på hvordan man sier noe, ikke går til personangrep, ikke dømmer, og men prøver å forstå.
- **Tenk deg om før du snakker:** Hva kan jeg bidra med i denne saken? Vil diskusjonen bli bedre med mine synspunkter? Burde jeg lytte til andre og lære mer av andre før jeg tar et standpunkt? Hvordan kan jeg uttrykke meg slik at andre kommer til å forstå hva jeg mener? Det er viktige spørsmål å ha i bakhodet i en debatt eller dialog. Og husk, det er ikke slik at man må mene noe, det er også lov å observere. Men vi oppfordrer fortsatt til å ta en aktiv del.
- **Dialog vs debatt:** Forklar forskjellen på en dialog og en debatt. Dette er også noe de skal trene på i den kommende skoletimen, men det er fint om de grunnleggende elementene og forskjellighetene ved de to metodene utdypes.

Del 1: Introduksjonsfilm om ytringsfrihet, med Nancy Herz og Eliana Hercz.

For å få en grunnleggende innføring i ytringsfrihet og sette i gang tankeprosessen til elevene, skal de nå se en 10-minutters introduksjonsfilm med Nancy Herz og Eliana Hercz.

I filmen forteller Nancy Herz og Eliana Hercz, som begge var med i Ungdommens ytringsfrihetsråd, om hva ytringsfrihet er og hva Grunnloven vår sier om det, og reflekterer rundt ytringsfrihet i praksis, samt ytringsfrihetens grenser og ytringsansvar. Her får elevene også en kort innføring i ytringsfrihetens historie, for å vise noen av endringene som har skjedd de siste hundre årene i Norge.

Start undervisningen med å vise elevene denne filmen, før du går over til øvelsen i del 2.

Filmen finner på www.norskpen.no/

Spinn film!



Del 2: Kom i gang med diskusjonen om ytringsfrihet.

Denne øvelsen har som mål å legge til rette for, øke forståelsen av og utfordre meningsmangfoldet. Elevene vil bli presentert påstander, og bli oppfordret til å ta et standpunkt og å reflektere over egne og medelevers meninger og holdninger på en trygg måte.

- **Tid:** 20 min
- **Slides i PowerPoint:** 3-9

Gjennomføring:

Denne øvelsen kan gjennomføres på to ulike måter. Alternativ A kan gi rom for dypere diskusjoner da samtalen foregår i mindre grupper. Alternativ B vil gi elevene mulighet til å erfare meningene og refleksjonene til en større gruppe da hele klassen deltar.

Alternativ A: Samtale i mindre grupper

Del elevene i grupper på 3-4 personer. Forklar elevene at øvelsen går ut på at de vil få fem påstander om ytringsfrihet som de selv skal ta stilling til og diskutere innad i gruppen. Del en påstand med elevene. Etter fem minutter kan du gi dem neste påstand. Du kan gå rundt i klasserommet og lytte til samtalen – da kan du også utfordre dem og svare på spørsmål.

Når de har fått fem minutter på alle påstandene, skal hver gruppe besvare spørsmål i plenum:

- Var det på noen måte ubehagelig å diskutere noen av påstandene i gruppen?
- Hvordan var samtalen innad gruppen? Var dere enige/uenige? Var gruppen delt?
- Endret du mening underveis?

Alternativ B: Ta et fysisk standpunkt

Flytt stoler og bord til side. Dere skal ta i bruk så mye av rommet som mulig. Forklar elevene at øvelsen går ut på at de vil få fem påstander om ytringsfrihet som de skal ta stilling til og diskutere. Heng opp to lapper: "enig" og "uenig" på hver sin side av klasserommet. Samle alle elevene i midten av klasserommet og forklar at de må flytte seg til enten "enig" eller "uenig" med utgangspunkt i det de tenker om påstanden som leses opp. Hvis man er usikker, kan man plassere seg i midten av rommet.

Elevene får noen sekunder til å tenke seg om. Når alle elevene har plassert seg på "enig", "uenig" eller "vet ikke", kan du spørre dem hvorfor de valgte som de gjorde, utfordre dem, og stille reflekterende spørsmål. La elevene argumentere for valget sitt. Si at elevene kan få lov til å bytte plass dersom de endrer mening på grunn av de andres argumenter. Spør de som endrer standpunkt om hvorfor de flyttet seg.

Påstandene:

1. Jeg har rett til å si akkurat hva jeg vil.
2. Jeg er ikke ansvarlig for hvordan andre reagerer på det jeg sier.
3. Noen ytringer bør forbys.
4. De fleste unge vil ikke mene noe i offentligheten på grunn av faren for sosiale konsekvenser.
5. Jeg dobbeltsjekker alltid informasjonen jeg deler på sosiale medier.

Bakgrunn for valg av påstander

I rapporten til Ungdommens ytringsfrihetsråd, «Hvordan står det til med ytringsfriheten til ungdom og unge voksne i Norge?» skisseres ulike grunner til hvorfor unge vegrer seg for å ytre seg i offentligheten. Dette inkluderer opplevelsen av manglende støttenettverk, frykt for å bli avfeid av meningsmotstandere på grunn av alder, konsekvenser i form av hersketeknikker og frykt for å motta negative reaksjoner eller hets. Debattene rundt ytringsfrihet og ytringsansvar reiser flere spørsmål, for eksempel hvorvidt ytringsfriheten bør begrenses eller ikke, og hva som er best – motytringer eller ytringsforbud? Med påstandene skissert ovenfor skal elevene få mulighet til å diskutere de nevnte og flere problemstillinger i fellesskap.

Tips til læreren:

- Det er satt av fem minutter til diskusjon etter hver påstand, men dersom du merker at diskusjonen knyttet til en av påstandene er spesielt fruktbar, oppfordres du til å stille oppfølgingsspørsmål og forsøke å gå dypere inn i samtalen, og heller hoppe over en av de andre påstandene.
- Er det noe av det som kommer frem i samtalen som du tenker er viktig å ta med videre i senere undervisning? Skriv det ned.
- Hvordan er gruppedynamikken? Kommer alle til orde? Hjelp frem de som ikke kommer til orde.

Del 3: Elevene jobber med oppgaveheftet.

I denne delen skal elevene gå dypere inn i spørsmål rundt ytringsfrihet og ytringsansvar med hjelp av oppgaveheftet.

- **Tid:** 45 minutter
- **Slides i powerpoint:** 10-17

I oppgaveheftet og powerpointen finner du oppgaver som elevene skal jobbe med. Elevene skal først gå gjennom alle oppgavene og reflektere over dem individuelt, og skrive ned stikkord. Det settes av 10 minutter til dette. Deretter skal de diskutere oppgavene i mindre grupper i cirka 15 minutter, før det åpnes opp for diskusjon i plenum de siste 20 minuttene. Men du må gjerne droppe gruppesamtalen om du ønsker mer tid til plenumsdiskusjonen. Du bruker powerpointen for å vise oppgavene.

Oppgave 1:

Tenk på en betent situasjon/diskusjon der du ønsket å si noe, men lot være. Skriv ned grunnene til at du lot være å ytre deg.

Tips til læreren: Dersom diskusjonen stopper opp kan du peke på ulike arenaer hvor man kan tenkes å ville si noe: i klasserommet, rundt middagsbordet, i vennegjengen, på sosiale medier, i lokalavisen, og så videre. Det er viktig å vise at ytringer kan fremmes i mange ulike sammenhenger, og at det er ulike grunner til at man lar være å ytre seg. Noen av dem kan være fordi man ikke vil stå alene, fordi man er redd for reaksjoner, fordi det er vanskelig å snakke høyt om det man mener, osv.

Oppgave 2:

Hvilke kanaler ville du brukt til å ytre deg om et tema du brenner for? Er det noen kanaler det er lettere å ytre seg i enn andre, og hva er de positive og negative sidene ved disse kanalene?

Tips til læreren: Det vil ofte være sosiale medier elevene nå tenker på, og siden mange ungdom og unge voksne bruker mye tid på sosiale medier er det fint at de reflekterer rundt dette. Men få dem gjerne til å tenke utover sosiale medier. Hva med f.eks kommentarfelter i aviser? Du må gjerne utfordre dem.

Oppgave 3:

Kan du tenke på noen situasjoner der ytringsfriheten bør begrenses? Hvorfor/ hvorfor ikke?

Tips til læreren: Dersom de ikke kommer på noen situasjoner selv, kan du presentere spørsmålene nedenfor og la dem reflektere rundt dem. Du må gjerne utfordre dem på hvor grensen for å begrense ytringer går, og de problematiske sidene ved å begrense ytringer vi ikke liker.

- Kan ytringer være skadelige? (F.eks. hets på sosiale medier?).
- Er det bedre å begrense ytringer enn å imøtegå dem i en åpen diskusjon? Kan det å begrense dem virke mot sin hensikt?
- Hvem bestemmer hvilke ytringer som er greit eller ikke greit? F.eks majoriteten vs minoriteten.

Oppgave 4:
Hva legger du i begrepet "ytringsansvar"?

Tips til læreren: Begrepet ytringsansvar er omdiskutert, og har ikke en definisjon. Om samtalen ikke går av seg selv, kan du stille åpne spørsmål for å starte tankeprosessen deres. Her en noen eksempler:

- Om du deler en artikkel en annen person/bedrift har delt på sosiale medier, er du ansvarlig for innholdet i den artikkelen?
- Hvis noe du sier får konsekvenser for en gruppe mennesker (de føler seg såret, krenket eller det skaper andre sterke reaksjoner), men det du sier er innenfor lovens grenser for ytringsfrihet, er det noe du skal ta ansvar for?

Oppgave 5:
Hva bør gjøres for at det skal bli enklere for unge å bruke stemmen sin?

Tips til læreren: Her kan elevene få reflektert rundt behovene, mulighetene og utfordringene unge møter, og si hva de mener burde gjøres for å møte disse elementene på forskjellige samfunnsnivå. Hva bør norske myndigheter gjøre? Hva bør skolen gjøre? Hva bør læreren gjøre? La dem dele tanker og meninger.

Oppgave 6:
Hva kan du gjøre for at andre skal tørre å bruke stemmen sin?

Tips til læreren: Denne oppgaven kan være god for å få elevene til å tenke på hvordan de selv kan engasjere seg i samfunnsdebatten, for så å engasjere andre unge. Kanskje har noen allerede noen erfaringer med å ta del i samfunnsdebatten?

Ungdommens ytringsfrihetsråd har samlet seks råd (slide 17) til unge som vil bruke stemmen sin! Disse kan leses opp for elevene.

1. I en diskusjon/dialog bør man alltid prøve å forstå hva meningsmotstanderen mener. Ikke baser din kritikk på noe du antar at vedkommende mener.
2. Diskuter sak, ikke person.
3. Undersøk om det finnes organisasjoner eller grupper som er interessert i det samme som deg. Står man sammen, blir terskelen lavere for å engasjere seg.
4. Det er mange måter å bruke stemmen sin på! Det enkleste er å snakke med familie og venner om det man er engasjert i. Så kan man etter hvert organisere seg, lage kampanjer, lage kunst, bruke sosiale medier, skrive kronikk og så videre. Ikke alle saker trenger å være store for å være viktige. Alle har unike erfaringer som samfunnet kan ha nytte av, men det kan man ikke vite før man har delt dem med andre.
5. Tenk: hva kan jeg bidra med i denne saken? Vil diskusjonen bli bedre med mine synspunkter? Burde jeg lytte til andre og lære mer av andre før jeg tar et standpunkt? Hvordan kan jeg uttrykke meg slik at andre kommer til å forstå hva jeg mener?
6. Bruk tid på å finne kilder og faktasjekke egne påstander. Tenk på potensielle motreaksjoner og gode argumenter mot disse. Da er du bedre rustet dersom en debatt skulle oppstå.

Del 4: Videre arbeid.

**Her finner du noen forslag til oppgaver og informasjon som du og din klasse kan ta i bruk for å videreføre samtalen rundt ytringsfrihet. Du står selvsagt fritt til å tilpasse aktivitetene ettersom du selv ønsker. Kanskje kan du høre med klassen hva de ønsker å fokusere på?
Lykke til med videre arbeid!**

Lag trygge rammer i klasserommet

Selv om klasserommet er et sted man skal føle seg trygg, og dele egne erfaringer, tanker og ideer uten redsel for sosiale konsekvenser, er det ikke alltid slik – spesielt ikke rundt temaer som er kontroversielle. Dette er en enkel oppgave, som tilrettelegger for en ærlig samtale om hvordan man kan etablere trygge rammer.

Oppgave: Hva er vanskelig å si i klasserommet, og hvorfor er det slik? Hvordan kan vi sørge for at klasserommet vårt er et sted hvor vi kan ha samtaler og prøve å forstå hverandre? Her må elevene først og fremst starte med seg selv. Del ut to ark til hver av elevene, og be dem om å skrive følgende:

- **Ark 1:** Skriv ned temaer og argument du som elev er redd for å si eller ta opp i klasserommet, eller på digitale flater.
- **Ark 2:** Skriv ned hvordan vi kan sørge for å skape tryggere rammer i klasserommet, og hva du som elev kan gjøre for å bidra til dette.

Når elevene har skrevet ned sine tanker, kan du samle inn arkene. Så kan du som lærer gå gjennom disse med elevene i plenum, og ha en samtale rundt dette. Kanskje dere også kan lage en plakat basert på punktene i ark 2 og henge opp i klasserommet? Husk at svarene burde være anonyme!

Skriv en kronikk om noe elevene engasjerer seg for!

Det er viktig at elevene øver på hvordan de skriver avisinnlegg/kronikker, og hvordan de former sine argumenter om saker de engasjerer seg for.

Oppgave: Finn et tema som elevene engasjerer seg for – for eksempel klima og miljø, ungdom og sosiale medier, eller hva med ungdom og ytringsfrihet? Deretter kan de skrive en felles kronikk. Fremgangsmåten velger du/dere. Om det er utfordrende å finne et tema/synspunkt hvor alle er enige, kan dere identifisere flere temaer/synspunkter, og dele klassen inn i grupper.

Er de fornøyde med kronikken? Hva med å sende den inn til lokalavisen? Om du/dere gjør det, råder vi deg til å involvere elevene i denne prosessen, slik at de blir kjent med hvordan man går frem for å få et innlegg på trykk i avisen. Del gjerne kronikken med Norsk PEN også!

Se en film/velg et tema – og kjør debatt!

Denne oppgaven kan baseres på det temaet du som lærer måtte ønske å fokusere på. Det kan være klima og miljø, skolesystemet, mobbing, eller noe annet. Målet er å øve seg på å debattere, reflektere over eget ståsted og fremtoning, hvordan man fører en saklig samtale, og at de prøver lytter til og prøve å forstå hva den andre personen sier.

Oppgave: Når temaet er valgt, spør du hvem som ønsker å være med i debatten, og så kan du som lærer lede debatten – eller du kan få en elev til å lede debatten. Still enkle og åpne spørsmål. Minn dem på de seks rådene ovenfor.

Engasjer klassen i fribyordningen!

En «friby» er en norsk by som har påtatt seg å være vertskap for forfulgte forfattere, journalister, bloggere, kunstnere eller musikere fra hele verden, slik at disse skal kunne fortsette sitt arbeid og uttrykke seg fritt, uten å frykte trusler, trakassering, sensur eller andre former for knebling. I Norge finnes det 18 fribyer. Norsk PEN støtter, fremmer og synliggjør fribyforfattere. På www.norskpen.no kan du lese mer om fribyordningen, hvor de er og hva de gjør.

Oppgave 1:

- Er byen din, eller en i nærheten, en friby? Da kan du se på muligheten for å invitere en fribyforfatter til å dele sin historie med klassen din, eller se hva din kommune gjør for fribyforfatterne.
- Ikke alle vet at byen sin er en friby, eller hva det er. Kanskje kan klassen din skrive et innlegg i avisen om dette? Om byen din ikke er en friby, kanskje dere kan skrive et innlegg i avisen, eller et brev til kommunen hvor dere fremmer viktigheten av å beskytte forfulgte journalister? Mulighetene er mange.

Oppgave 2: Hvordan står det til med ytringsfriheten i andre land? I Norge står ytringsfriheten sterkt, men det har ikke alltid vært slik. I mange land verden over blir ytrere forfulgt, fengslet og torturert og til og med drept for sine holdninger og sin stemme.

Hvordan står det til med ytringsfriheten i....? Velg et land. Om det er Tyskland, Iran, Polen, Kina, Norge eller Afghanistan, møter man mange utfordringer relatert til ytringsfrihet. Del klassen inn i grupper, og igangsett et prosjektarbeid med fokus ytringsfrihets situasjonen i landet de selv velger. Kan de se sammenhenger og trender i de ulike landene? Det er viktig å oppfordre til kritisk tenking.

Gi elevene en essay- eller prosjektoppgave!

For at elevene skal bygge videre på sin forståelse av ytringsfrihet, kan de dypdykke i et tema ved å skrive en essay eller ha et gruppeprosjekt. Individuell eller gruppeoppgave.

Oppgave: Elevene/gruppen kan velge én av følgende oppgavene:

1. Gjør rede for ytringsfrihets situasjonen i Norge. Hvordan har ytringsfriheten utviklet seg til slik vi kjenner den i dag?
2. Skriv om en situasjon der du synes at ytringsfriheten burde begrenses. Gjør rede for hvorfor du mener du at den burde det, men tenk kritisk på hvilke konsekvenser det kan ha å begrense ytringsfriheten.
3. Skriv om en sak som du har engasjert deg for i år. Det kan være en sak du brenner for, eller noe du har lest om i avisen som du synes er viktig. Del refleksjoner rundt hvordan du kan bruke ytringsfriheten din til å gjøre noe med den saken.
4. Sosiale medier har i stor grad endret ytringsklimaet i samfunnet vårt. Gjør rede for utfordringene, men også mulighetene, som man møter ved bruk av sosiale medier. Skriv gjerne fra eget perspektiv som ung, og hvordan dette påvirker din hverdag.

Bli med i Fritt Ords ytringsfrihetskonkurranse!

Hvert år arrangerer Fritt Ord en ytringsfrihetskonkurranse for VGS-elever, hvor elevene utvikler et bidrag om ytringsfrihet og demokrati. Dette kan også dine elever bli med på!

Gå inn på www.frittordkonkurransen.no for å lese mer om årets tema, og hvordan elevene kan sende inn sine bidrag.

Lykke til med skoletimene!

Ta kontakt med Norsk PEN om du har noen spørsmål eller tilbakemeldinger.

*Litteraturhuset i Oslo
Wergelandsveien 29, 0167 OSLO
+47 930 02 262
pen@norskpen.no*